

KSIĄŻKA
 DLA
DZIECKA

czerveniec – lipiec 1981

*Biuro Wystaw Artystycznych
Jelenia Góra, Al. 15-Grudnia 8*

• *Janusz Stanny* • *Józef
Wilkoń* • *Henryk Gajewski*
• *Wiesław Karolak* •

Ekspozycje ilustracji książki dziecięcej nie są dziś zjawiskiem odosobnionym. Jest to zarówno miarą uznana dla grafików jak też znakiem naszych czasów, w których ilustracja — z istoty swej przyporządkowana zawartości literackiej — zyskała pewną autonomię. W taki oto sposób sygnalizujemy kierunki rozwoju zjawiska zwanego tradycyjnie ilustracją i, by uwolnić się od zbędnych ograniczeń, proponujemy szersze zakreślenie tematu naszej refleksji jako: KSIĄŻKA DLA DZIECKA. Książka — nie ilustracja, gdyż obecnie forma plastyczną częstokroć równoważy lub nawet dominuje warstwę tekstową książki i to nie tylko na zasadach wizualnej materializacji „libretta”. Bywa, że grafik eksponuje podtekst dzieła literackiego, czyni zeń wątek przewodni własnej twórczości, bywa jednak i tak, że proponuje subiektywną interpretację tekstu bądź grę plastyczną jawnie opozycyjną — niejako polemizującą z zawartością literacką dzieła. Chyba podobna refleksja może towarzyszyć percepcji prac Janusza Stannego czy Józefa Wilkonja, prac odrywających się od tekstu literackiego co bynajmniej nie pozbawia ich siły działania. Owe dzieła niejako potrafią „zapracować na siebie”, tak będąc integralną częścią książki jak też funkcjonując samodzielnie, poddając się dookreśleniom odbiorczym.

Może warto o tym pamiętać kiedy prześlizgamy się po tekście książki nie zdając sobie sprawy z siły sugestii emanującej z ilustracji, która dyskretnie „podpowiada” nam obraz, skutecznie konkurując z naszym doświadczeniem. Dla dziecka właśnie ilustracja określa zawartość wizualną książki, a w ten sposób staje się doświadczeniem stymulującym wrażliwość twórczą młodego odbiorcy. Chyba więc można zaryzykować twierdzenie, iż dobra ilustracja to ta, która silniej, efektywniej pozwoli dziecku istnieć w światach fantazji i rzeczywistości. Dobra ilustracja nie jest i nie powinna być prostą konstatacją faktów literackich. Proponowane przez J. Stannego „zakamarki plastyczne”, w których dziecko może poszukiwać siebie, są tym czym budowa zamków z piasku pozwalających budowniczym być jednocześnie architektem, murarzem, sługą, żołnierzem, królem i królową w zależności od chęci i potrzeb konstruowanych przez siebie sytuacji. Meandry plastycznych konstrukcji stają się więc dla dziecka źródłem zabawy i rodzajem szkoły życia, szkoły niepokalanej natrętnym dydaktyzmem ilustracji z podręczników szkolnych.

A jeśli mówimy o potrzebie i konieczności angażowania dziecka — czytelnika w proces współtworzenia dzieła literackiego, musimy zasygnalizować również nurt działań plastycznych wokół książki dosłownie pojmujących owe postulaty wychowawcze. Prezentując prace Wiesława Karolaka i Henryka Gajewskiego, daleko odchodzące od tradycyjnie pojmowanej ilustracji, kreśliłyśmy drugi biegun poszukiwań formalnych. Przestrzena książki H. Gajewskiego, wręcz przekazująca dziecku swoisty obrządek czytania — działania, czytania — konstruowania, wymaga od młodego odbiorcy wielozmysłowego współuczestniczenia w swoistym procesie „lektury”. Książka przestaje tu być „świętością dla czystych rączek”, a staje się mechanizmem do manipulowania rzeczywistością, metodą poznawania świata. Kto wie, czy nowa książka dla dziecka nie oderwie się jeszcze bardziej od swej sprawdzonej przez tradycję formy wielokartkowej, czy nie zechce wyjść w przestrzeń podobnie jak zabawy proponowane dzieciom przez W. Karolaka. To co dziś trudno może jeszcze nazwać książką, w gruncie rzeczy pełni w rozwoju człowieka podobną funkcję i tak jak książka, razem ze swymi ilustracjami, zachęca dziecko do poznawania świata jawy i marzeń. Jeśli ujawniła się trudność jednoznacznego wytyczenia granic fenomenu książki dla dziecka to tym lepiej dla jej adresata, któremu wszak ma ona służyć nie przez dogmatyczną formułę lecz przez swą emotywno-poznawczą zawartość.

Jacek Bukowski

JANUSZ STANNY

Urodzony w 1932 roku. Ukończył studia w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych gdzie obecnie prowadzi pracownię projektowania książki i innych form wydawniczych. Twórczość: ilustracje, okładki, opracowania graficzne i typograficzne książek, plakat, rysunek satyryczny, twórczość literacka dla dzieci. Zasłużony Działacz Kultury. Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Ma w dorobku wiele wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą.

Nie płatać pojęć „sztuka dziecka” i „sztuka dla dziecka”. Ta druga jest spontaniczną aktywnością, przez niektórych profesjonalistów dopiero kreowaną na dzieło sztuki. Natomiast sztuka dla dziecka to tworzenie świata pełnego różnorodnych zakamarków umożliwiających dziecku twórcze poszukiwanie — równe ekspresji i poznaniu.

Janusz Stanny

„Przygody Sindbada Żeglarza“

Nagrody i wyróżnienia:

- 1962 — Wyróżnienie MKiS na wystawie „Polskie dzieło plastyczne w XV-lecie PRL”
- 1966 — Buenos Aires, II nagroda w międzynarodowym konkursie na ilustracje do dzieł M. Cervantesa — „Don Kichot”
— Skopje, II nagroda na międzynarodowym konkursie na rysunek
- 1967 — Como, II nagroda na międzynarodowym konkursie na plakat turystyczny
- 1968 — Bolonia, „Grand Premio Grafico” na międzynarodowej wystawie ilustracji
- 1969 i 1970 — I i III nagrody w ogólnopolskim konkursie na plakat PCK
- 1969, 1971 i 1975 — Srebrne i Złota Szpilki w ogólnopolskich konkursach na rysunek satyryczny
— Wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie na plakat „100-lecie urodzin W. I. Lenina”
- 1971 — Lipsk (IBA), złoty medal i wyróżnienie na międzynarodowej wystawie ilustracji
- 1972 — I nagroda w ogólnopolskim konkursie na ilustrację do dzieł Wł. Broniewskiego
— I nagroda na międzynarodowym konkursie na opracowanie graficzne serii „Literatura XXX-lecia PRL”
- 1973 — Grand Prix na ogólnopolskiej wystawie „Sztuka książki”
— Srebrne Koziółki za ilustracje i wyróżnienie za opracowanie graficzne książki na I Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu
- 1974 — Nagroda Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży
- 1975 — Moskwa, brązowy medal za ilustracje na międzynarodowej wystawie „Książka w służbie pokoju i postępu”
— Złota Paleta na Międzynarodowym Biennale Ilustracji w Bratysławie
- 1976 — Padwa, „Premio Europeo” w międzynarodowym konkursie na najpiękniejszą książkę
- 1977 — Nagroda Naczelnego Zarządu Wydawnictw (Warszawa)
— I nagroda w ogólnopolskim konkursie na ilustracje do baśni H. CH. Andersena
— Lipsk (IBA), brązowy medal za ilustracje
— Wyróżnienie na II ogólnopolskiej wystawie satyrycznej w Warszawie
— III nagroda w ogólnopolskim konkursie na plakat PLL „LOT”
— Warszawa, I nagroda za graficzne opracowanie książki

JÓZEF WILKOŃ

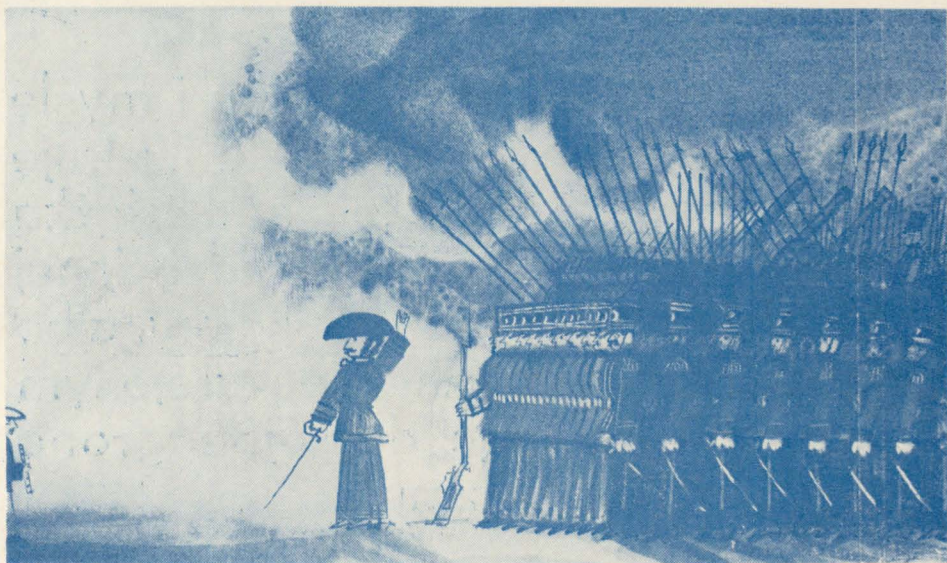
Urodzony w 1930 roku. Ukończył studia w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych oraz historię sztuki w Uniwersytecie Jagiellońskim. Uprawia malarstwo i grafikę ilustracyjną. Ma w dorobku artystycznym wiele wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą. Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Przychyliłbym nieba dziecku i myślę o nim często, ale po prawdzie ilustruję dla siebie. Im dłużej pracuję nad książką dziecięcą, tym bardziej nie widzę innej możliwości. Artysta ma do wyboru, albo zaufać sobie, albo schlebiać urojonym gustom powiększając dostojne grono światowego infantylizmu.

Józef Wilkoń

„Czarodziejski flet”

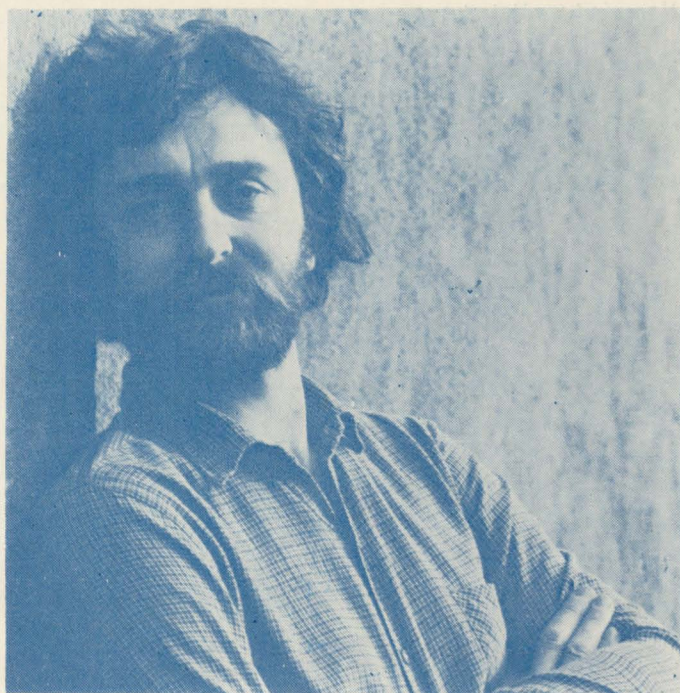

Nagrody i wyróżnienia:

- 1959 — Lipsk, Złoty Medal na międzynarodowej wystawie książki
- 1962 — III Nagroda MKiS — wystawa książki i ilustracji w XV-lecie PRL
- 1966 — Düsseldorf, I Nagroda w konkursie wydawców RFN na najpiękniejszą książkę wydaną w języku niemieckim.
- 1967 — Nagroda Państwowa III stopnia MKiS za twórczość w dziedzinie ilustracji książkowej
- 1969 — Bratysława, Złoty Medal na Biennale Ilustracji Książkowej
- 1973 — Srebrne Koziolki na Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu
— Bratysława, Wyróżnienie na Biennale Ilustracji Książkowej
- 1974 — Bolonia, Prémio Grafico
- 1975 — Moskwa, Złoty Medal za ilustrację do „Pana Tadeusza”
- 1977 — Złote Koziolki na Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu
- 1980 — Paryż, „Diplom Loisirs Jeunes”

Kilkanaście nagród i wyróżnień wydawnictw polskich za najlepszą książkę roku.

HENRYK GAJEWSKI

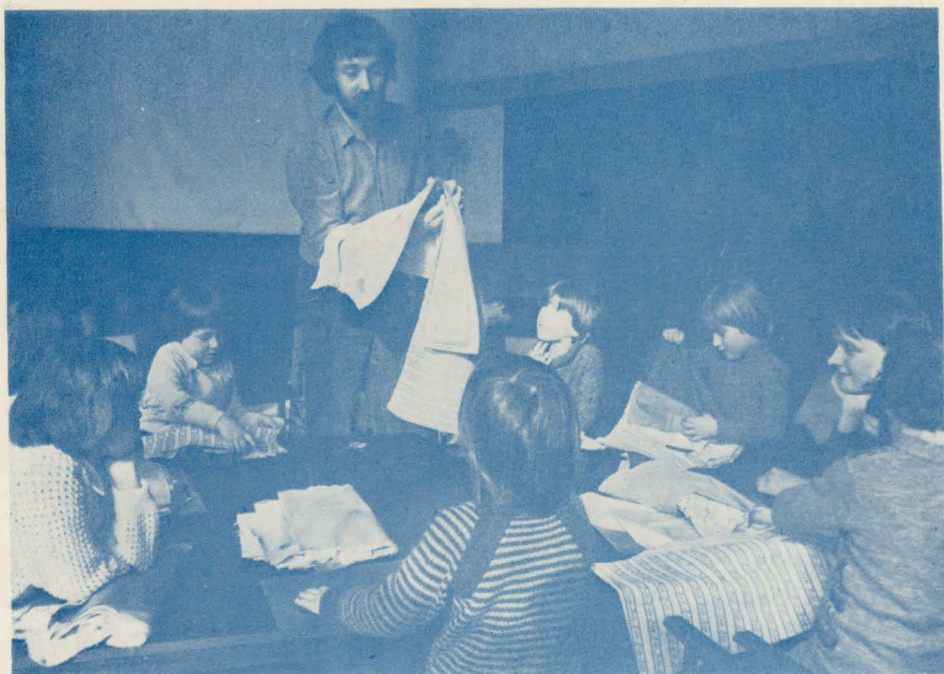

Urodzony w 1948 roku. Członek Związku Polskich Artystów Fotografików. Założyciel i kierownik Galerii Remont w Warszawie. Twórca, realizator, uczestnik międzynarodowych wystaw, sympozjów, konferencji. Autor szeregu filmów artystycznych i dokumentalnych. Prowadził wykłady w krajowych i zagranicznych uniwersytetach i uczelniach artystycznych.

Ma w dorobku artystycznym wiele wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą.

Książka będąca przedmiotem inspiracji oferuje dziecku samą siebie, odwołuje się do zdolności tworzenia znaków i systemów znaków jaką posiada każdy człowiek. To książka demokratyczna, której treść nadaje czytelnik.

Henryk Gajewski

Dziecko autorem

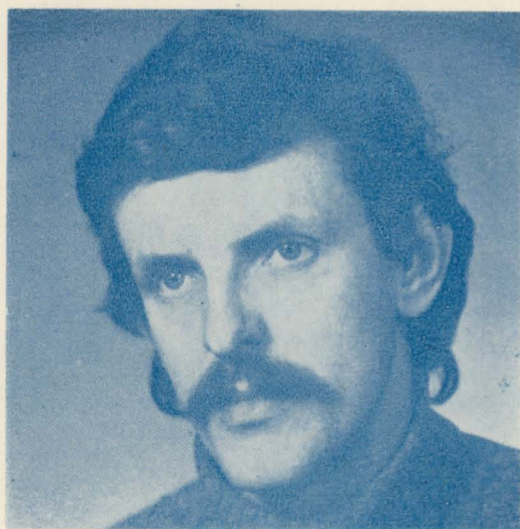
„Inna książka dla dziecka”

Aktywność twórcza:

- 1972 — Założyciel i kierownik Galerii Remont
- 1974 — 1992 koncepcja i realizacja książki „Eliza Gajewski”
od 1976 — Redaktor i wydawca „Art Text”
- 1976 — „Inne Książki” — wspólnie z U. Carrion (pierwsza w Polsce prezentacja nietradycyjnych form książek autorskich)
- 1977 — „Sztuka jako działanie w kontekście rzeczywistości” — wspólnie z J. Swidzińskim, Z. Dłubakiem, A. Jórczakiem (międzynarodowa konferencja w Galerii Remont prezentująca idee sztuki kontekstualnej)
- 1978 — Twórca i realizator międzynarodowego festiwalu „I am” (pierwsza w Polsce prezentacja różnorodnej sztuki performance)
- 1979 — „POP VIDEO” — z pomocą Videoheads (pierwsza w Polsce prezentacja społecznych aspektów sztuki video)
- realizacja filmów autorskich: „Pink”, „Mruganie”, „Tilt Back”, „Audio Film”
 - „Inna Książka dla Dziecka — Other Child Book” — program autorski (pierwsza w skali światowej próba przekazu dzieciom doświadczeń awangardy)
 - Redaktor naczelny „Archiwum tekstów o sztuce i fotografii” (ZPAF)
 - Redaktor i współtwórca niezależnego czasopisma kulturalnego „Post”
- 1981 — Prowadzi Eksperymentalną Pracownię Książki Dziecka w Ośrodku Kultury ZPO „CORA”
- 1982 — Inauguracja działu książki artystycznej Nowojorskiego Muzeum Sztuki Współczesnej ekspozycją kolekcji „Inna Książka dla Dziecka”

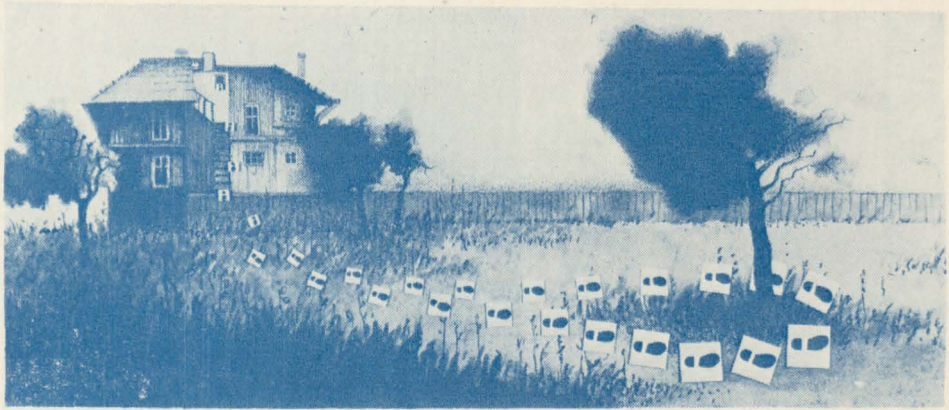
WIESŁAW KAROLAK

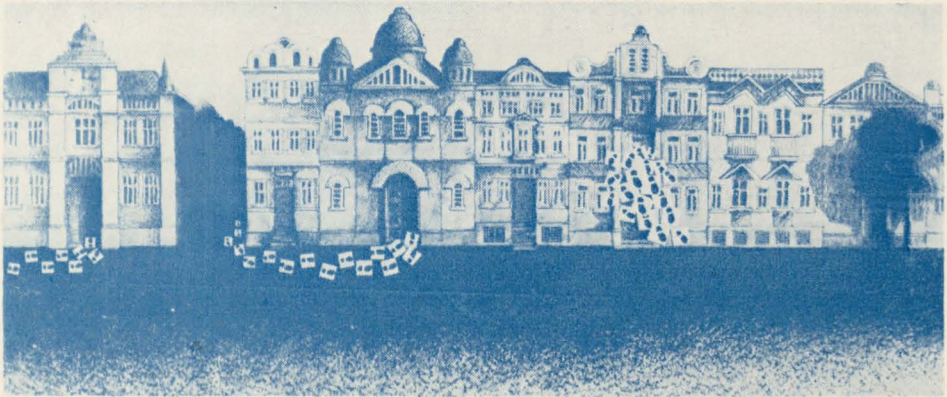
Urodzony w 1949 roku. Ukończył studia w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Łodzi (realizacja dyplomu — Gross Gerau RFN, 1974). Uprawia różnorodne dziedziny projektowania dla dzieci. Piastuje funkcję vice prezesa Okręgu Łódzkiego Związku Polskich Artystów Plastyków.

Proces tworzenia pociąga za sobą zaangażowanie całej osobowości, a prawdziwy akt tworzenia pozwala rozumieć pracę. Jednocześnie akt tworzenia dostarcza dziecku okazji do rozwoju emocjonalnego. Zakres^m w jakim się to dokonuje pozostaje w ścisłym związku z siłą, z jaką tworząc identyfikuje się ze swym dziełem.

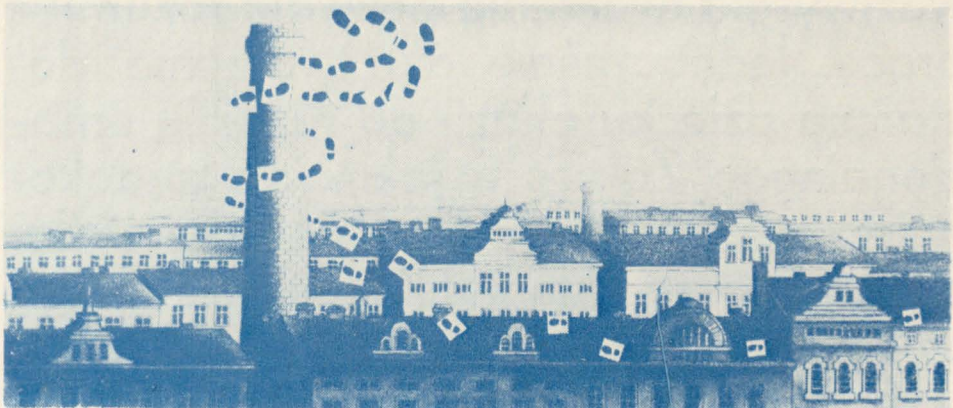
Wiesław Karolak

nie widzę człowieka

a widzę człowieka

Aktywność twórcza:

- 1974 — Gross-Gerau (RFN), „INITIATIVE GG-1974” projekt i realizacja akcji z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka pt: „Budowanie kolorowego świata”
- 1975 — Gross-Gerau, „Zabawa z pudłami” — impreza dla dzieci
- Kiell (RFN) — projekt akcji plenerowej
 - Łódź, „Rekwizyty dydaktyczne” — zestaw elementów do powielania
 - I i II nagroda w konkursie MKiS w ramach „XXX-lecia PRL” na temat: „Zestaw autorski dla galerii szkolnych”
 - II nagroda na Biennale Sztuki dla Dziecka w dziale „Zabawka jakiej nie było” — Poznań
 - III nagroda na Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu w dziale „Nowe formy wydawniczo-edytorskie”
- 1976 — Muzeum Sztuki w Łodzi, „Gry plastyczne” — cykl akcji plastycznych „Habitat— środowisko w którym żyjemy”
- I nagroda za projekt zagospodarowania parku kultury i wypoczynku
- 1977 — Biennale Sztuki dla Dziecka w Poznaniu i Sopot, projekt i realizacja akcji pt: „Zabawa z pudłami”
- 1978 — Gross-Gerau, „Spiel mit Textil” — akcja dydaktyczna
- 1979 — Muzeum Sztuki w Łodzi, „Formy znane — formy wyobrażone” — akcje
- „Od zimy do zimy” — spektakl teatralny dla dzieci
 - „Zabawa” — film autorski
 - Nagroda Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci
- 1980 — Koszalin, „Gry plastyczne” — dokumentacja i akcja
- „Siano” — film autorski

AT

Komisarz wystawy: Jacek Bukowski
Projekt katalogu i plakatu: Jacek Bukowski
Foto: I. Bojczuk, D. Juraszczyk, J. S. Kuruliszwili, J. Sabara

DZG JG 1506-2-0970/81 250 B5 S-22